

Prof. JUDr. Matúš Nemeč, PhD.
Univerzita Komenského v Bratislave
Právnická fakulta
Katedra rímskeho práva, kánonického a cirkevného práva
+421 2 9012 9308

POSUDOK OPONENTA HABILITAČNEJ PRÁCE.

Autor habilitačnej práce:

Doc. JCDr. PaedDr. Róbert BRTKO, CSc.

Názov práce:

Kontroverzie medzi prokuliánmi a sabiniánmi.

(Bratislava, 2020; počet strán: 160)

1. Vymedzenie témy a cieľa práce

Predložená habilitačná práca je výsledkom trvalého vedeckého záujmu habilitanta o rôzne aspekty kontroverzií medzi prokuliánmi a sabiniánmi. Téma práce vychádza z fragmentu právnika Pomponia z Justiniánskych Digest (D. 1,2,2,47), ktorý prináša záznam o vzniku právnických škôl (**diversas sectas**) v Ríme. To, aké bolo postavenie týchto „škôl“, resp. smerov právnického myslenia, ich niektoré filozofické východiská, analýza a výklad vybraných kontroverzií spolu s vymedzením hlavných oblastí kontroverzií, ale aj hľadanie dôvodov, ktoré boli príčinami rozdielnych stanovísk právnikov, hlásiacich sa k týmto školám, je cieľom habilitačnej práce. Autor si ako hypotézy vymedzil tieto otázky:

- charakter škôl: konzervatívny a novátorský, prípadne, či je možné tieto charakteristiky pre uvedené školy jednoznačne potvrdiť;
- prínos sabiniánov a ich metód k vybudovaniu nového práva, kladúceho dôraz na vôľu v právnom konaní, na rozdiel od starého ius civile, ktoré kládlo dôraz na formu;
- s tým súvisiaca otázka, že výklad právnych úkonov podľa sabiniánov smeroval k rozpoznaní skutočného cieľa konajúceho a dôraz prokuliánov na tradičnú štruktúru úkonov bez ohľadu na cieľ konajúcich subjektov.

V súvislosti s hypotézami je myslím potrebné upozorniť aj na to, že celou prácou sa vinie autorov názor, podľa ktorého prokuliáni paradoxne pri tvorbe nových koncepcií aplikovali tradičné právne myslenie, ku ktorému sabiniáni pristupovali čisto pragmaticky, resp. celkom nezávisle.

2. Práca s prameňmi a s literatúrou

O kontroverziách sa dozvedáme predovšetkým z Gaiových inštitúcií, ktoré sú pre autora východiskovým prameňom analýzy, menej Digesta (problém spracovania vecí a nadobudnutia vlastníctva) a Codex Iustinianus. Pri analýze a výklade prameňov autor pracuje s veľkým množstvom literatúry, najmä talianskej, pričom z hľadiska objasňovania dôvodov kontroverzií musel prirodzene skúmať a aplikovať literatúru právnofilozofickej povahy. V tomto smere však prezentoval – s poukázaním na literatúru - názor (str. 17 práce), že tézy, podľa ktorých rozdielne prístupy uvedených škôl založené na rozdielnej filozofickej orientácii sú už považované za prekonané, keďže sa toto kritérium objavuje len malom počte kontroverzií.

3. Štruktúra práce (systematika)

Práca má päť kapitol. V prvej autor bližšie charakterizuje obe školy a odvolaním sa na názory v romanistickej literatúre a prináša päť rozlišovacích kritérií, ktoré používa na vysvetlenie odlišných stanovísk oboch škôl. Vo zvyšných štyroch kapitolách sa zameriava na výklad, analýzu a odôvodnenie rozdielnych prístupov oboch škôl na vybrané právne problémy (nadobudnutie vlastníctva, problematika prístupu k tvorbe práva, nadobudnutie vlastníctva pre prípad smrti a interpretácia niektorých právnych úkonov „medzi živými“ z hľadiska ich zamerania na stavbu úkonu (objektívny prvok) alebo na cieľ úkonu (subjektívny prvok). Aj keď počet kontroverzií je vyšší než 60, s ohľadom na rozsah práce a prieniku do problematiky je zrejme, že nebolo účelné venovať sa každej z nich osobitne.

4. Odborno-teoretická úroveň spracovania

Aj keď v prípade predloženej práce nejde o vyčerpávajúci výklad všetkých kontroverzií medzi dvoma právnickými školami (čo ani nie je účelné), na vybranej vzorke autor ilustruje všetky jemu známe kritériá odlišností a predovšetkým dôvody rozdielnych stanovísk. Tie syntetizuje vždy v závere príslušnej časti práce. Keďže autor (najmä s ohľadom na fakt objavenia rukopisu Gaiových inštitúcií v roku 1816) sa stotožňuje s odmietavým stanoviskom k filozofickému jadrú kontroverzií, o to viac sa venuje iným, z ktorých uprednostňuje tézu o metodologickom základe odlišných prístupov k riešeniu právnych otázok a problémov. To sa podľa môjho názoru najviac odzrkadľuje v poslednom zvolenom a analyzovanom probléme, ktorým je prístup k posudzovaniu hodnoty a významu objektívneho a subjektívneho prvku pri konaní subjektov.

Komplexne, v spojení s príslušnou argumentáciou je vypracovaná aj kapitola o nadobudnutí vlastníctva k veci pri spracovaní. Autor pri analýze stanovísk hodnotí stanoviská vedecky poctivo a nezaujíma jednoznačné vlastné stanovisko ku skúmanej problematike, keďže si uvedomuje silu argumentov oboch škôl, ktoré majú z hľadiska ich metodológie svoju vnútornú konzistenciu. Zaujímavá je aj autorove zhodnotenie kontroverzie (v 5. kapitole), týkajúcej sa účinkov litiskontestácie z praktického hľadiska, t.j. či je žalovaný povinný plniť rozsudok, aj keď poskytol satisfakciu pred jeho vydaním (Gai Inst. 4,114). V súvislosti s týmto problémom je možno načrtnúť aj otázku, prečo žalovaný

„plní“ v momente, kedy sa jeho súhlas s tým, že otázka jeho povinnosti je stále sporná (čo je obsahom litiskontestácie), premieta navyše do dokazovania.

5. Záver

Autor podľa môjho názoru preukázal schopnosť spracovať vedeckými metódami primerane špecializovanú problematiku na kvalitnej úrovni. Uvedenej problematike sa venuje dlhodobo, výsledky svojho vedeckého výskumu prezentoval na mnohých konferenciách. Práca obsahuje bohatý vedecký poznámkový aparát, autorove názory sú konzistentné a podané zrozumiteľne. Odporúčam, aby autorovi bola priznaná vedecko-akademická hodnosť „docent“.

V Bratislave, 10. februára 2020

Prof. JUDr. Matúš Nemeč, PhD.